

องค์ความรู้ : ต้นทุนผลผลิตคืออะไร เกี่ยวข้องอย่างไรกับกองยุทธศาสตร์และแผนงาน

เจ้าขององค์ความรู้ : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กลุ่มงานวิเคราะห์แผนงานและโครงการ

ผู้ถอดองค์ความรู้/บทเรียน นางชฎานิศ พูนวรรณกุล

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ

สรุปองค์ความรู้และบทเรียนที่ได้ :

๑. ที่มา จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ หมวด ๔ การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ มาตรา ๒๑ ให้ส่วนราชการจัดทำบัญชีต้นทุนในงานบริการสาธารณะแต่ละประเภทขึ้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กรมบัญชีกลางกำหนด

๒. ประโยชน์ของข้อมูลต้นทุนผลผลิต ดังนี้

๒.๑) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ด้านการบริหารงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

๒.๒) เพื่อกำกับและบริหารงานของหน่วยงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ตามแนวทางของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒.๓) เพื่อวัดผลการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงใช้ประกอบการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต

๒.๔) ข้อมูลต้นทุนของปีงบประมาณที่ผ่านมา สามารถนำไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงการทำงานในปีปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำต้นทุนผลผลิต

๓.๑) **ผลผลิต** หมายถึง ผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้บริการบุคคลภายนอก มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการให้บริการกระทรวง และเป็นผลผลิตขั้นสุดท้าย สามารถควบคุมและวัดผลได้

- **ผลผลิตหลัก** หมายถึง ผลผลิตตามเอกสารงบประมาณประจำปี

- **ผลผลิตย่อย** หมายถึง ผลิตภัณฑ์/บริการที่หน่วยงานภาครัฐผลิตและส่งมอบให้กับบุคคลภายนอก ซึ่งหน่วยงานกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการคำนวณหาต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตของหน่วยงาน

๓.๒) **กิจกรรม** ภายใต้ผลผลิต ประกอบด้วย

- **กิจกรรมหลัก** หมายถึง เป็นกระบวนการปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์กร การใช้ทรัพยากร และก่อให้เกิดปริมาณงานที่มีคุณค่า สัมพันธ์กับผลผลิต สามารถวัดผลได้ และต้องระบุในเอกสารงบประมาณ

- **กิจกรรมย่อย** หมายถึง กิจกรรมของหน่วยงาน เพื่อใช้คำนวณหาต้นทุนต่อหน่วยกิจกรรมระหว่างปี และนำมาเปรียบเทียบต้นทุนระหว่างปี เพื่อวัดผลการดำเนินงาน และประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของหน่วยงาน

๓.๓) **ศูนย์ต้นทุน** หมายถึง หน่วยงานภายในตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ แต่ละส่วนราชการจะมีการดำเนินกิจกรรมย่อยที่ต้องใช้ทรัพยากรหรือต้นทุนในการสร้างผลผลิต

- **ศูนย์ต้นทุนหลัก** หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงในการสร้างผลผลิตของหน่วยงาน

- ศูนย์ต้นทุนสนับสนุน หมายถึง หน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการสร้างผลผลิต แต่ทำหน้าที่ให้บริการศูนย์ต้นทุนอื่น

- ศูนย์ต้นทุนกลาง หมายถึง ศูนย์ต้นทุนสำหรับบันทึกค่าใช้จ่ายส่วนกลางของหน่วยงาน อาทิ ค่าสาธารณูปโภค ค่าบริหารจัดการอาคาร

ทั้งนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (สป.) มีศูนย์ต้นทุนหลักทั้งสิ้น ๗ ศูนย์ต้นทุน ได้แก่ กก. กยผ. กบภ. ศทส. ศปท. สพจ. และ สพต.

๓.๔) ต้นทุน หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการสร้างผลผลิตของหน่วยงาน โดยรวมจากทุกแหล่งเงิน

- ต้นทุนทางตรง หมายถึง ต้นทุนที่สามารถระบุได้ว่าเป็นของศูนย์ใด

- ต้นทุนทางอ้อม หมายถึง ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถระบุศูนย์ต้นทุนได้ เป็นทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน อาทิ อาคารสำนักงาน ไฟฟ้า น้ำประปา ค่าจ้างรักษาความปลอดภัย จึงรวมต้นทุนไว้ที่ศูนย์ต้นทุนกลาง และต้องปันส่วนให้แต่ละศูนย์ต้นทุนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

๓.๕) การปันส่วนต้นทุน หมายถึง การนำต้นทุนทางอ้อมมาปันส่วนไปยังแต่ละศูนย์ต้นทุนหลักตามเกณฑ์ที่กำหนด ตัวอย่างเกณฑ์การปันส่วนต้นทุน ดังตารางด้านล่างนี้

ค่าใช้จ่าย	เกณฑ์การปันส่วน
ค่าน้ำประปา	จำนวนคน
ค่าไฟฟ้า	พื้นที่
ค่าเสื่อมราคายานพาหนะ	ใบขอใช้รถ
ค่าไปรษณีย์	จำนวนหนังสือที่นำส่งไปรษณีย์
ค่าใช้จ่ายในการอบรม	จำนวนผู้อบรม
ค่าเสื่อมราคาคอมพิวเตอร์	จำนวนคอมพิวเตอร์

๔. ขั้นตอนการจัดทำต้นทุนผลผลิต

๔.๑) กำหนดผลผลิตย่อย / กิจกรรมย่อย และหน่วยนับ

เมื่อได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี กองบริหารการคลัง (กบค.) แจกเวียนผลผลิตหลัก และกิจกรรมหลักตามเอกสารงบประมาณ เพื่อให้แต่ละศูนย์ต้นทุนกำหนดผลผลิตย่อยและกิจกรรมย่อย ดังนี้

- ภายใต้มลผลผลิตหลัก จะกำหนดผลผลิตย่อย พร้อมทั้งหน่วยนับ

- ภายใต้อิจกรรมหลัก จะกำหนดกิจกรรมย่อย พร้อมทั้งหน่วยนับ เพื่อให้ กบค. สร้างรหัสกิจกรรมย่อยในระบบ GFMIS

ทั้งนี้ กยผ. ได้กำหนด ๑ ผลผลิตย่อย คือ แผนงาน/ยุทธศาสตร์กระทรวง และ ๒ กิจกรรมย่อย ได้แก่ ๑) กิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกระทรวง และ ๒) กิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกรม โดยกำหนดหน่วยนับเป็น ด้าน

เมื่อศูนย์ต้นทุนต้องการขออนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงาน ให้ระบุรหัสกิจกรรมย่อยทุกครั้ง โดยปีงบประมาณ ๒๕๖๕ กบค. แจกรหัสกิจกรรมย่อย ดังนี้ กิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกระทรวง รหัส ๑๑๙ และด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกรม รหัส ๑๒๑

๔.๒) กำหนดสัดส่วนต้นทุนของกิจกรรมย่อยและปริมาณงาน

แต่ละศูนย์ต้นทุนจะต้องกำหนดสัดส่วนต้นทุนของแต่ละกิจกรรมย่อย และรวมกันได้ ๑๐๐ % พร้อมทั้งกำหนดปริมาณงาน หากศูนย์ต้นทุนใดมีหลายกลุ่มงานภายในกำกับ ให้แต่ละกลุ่มงานกำหนดสัดส่วนต้นทุนของแต่ละกิจกรรมย่อย และนำสัดส่วนของแต่ละกลุ่มงานนั้นมาหาค่าเฉลี่ยเป็นภาพรวมของศูนย์ต้นทุน เช่น สัดส่วนต้นทุนกิจกรรมย่อยของ กยผ. เป็นสัดส่วนของกิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ๗๐ % และกิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกรม ๓๐ %

ทั้งนี้ สัดส่วนกิจกรรมด้านแผนงานและติดตามประเมินผลระดับกรม ๓๐ % เป็นกิจกรรมสนับสนุน จึงต้องปันส่วนค่าใช้จ่ายให้กับศูนย์ต้นทุนอื่น ภายใต้สังกัด สป.

๔.๓) ปันส่วนต้นทุนกิจกรรมย่อยเข้าสู่ผลผลิตย่อยของศูนย์ต้นทุนหลัก

เป็นการปันส่วนค่าใช้จ่ายของกิจกรรมสนับสนุนไปให้กับศูนย์ต้นทุนอื่น โดยใช้เกณฑ์การ

ปันส่วนเป็น จำนวนคน ตามสูตรคำนวณ ดังนี้
$$\frac{\text{จำนวนบุคลากรของศูนย์ต้นทุนหลัก (กอง)} \times ๑๐๐}{\text{จำนวนบุคลากรทั้งหมดของกรม (สป.)}} (\%)$$

ทั้งนี้ หากศูนย์ต้นทุนใดมีผลผลิตย่อยมากกว่า ๑ ผลผลิต ให้หารเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์การปันส่วนดังกล่าวตามจำนวนผลผลิตย่อย

ตัวอย่าง การปันส่วนค่าใช้จ่ายให้กับ กบภ. โดย กบภ. มีบุคลากร ๓๐ คน จากจำนวนบุคลากรของ สป. ๑,๔๑๙.๕ คน และ กบภ. มีจำนวนผลผลิตย่อย ๕ ผลผลิต คำนวณได้ ดังนี้

$$๑) \text{ ปันส่วนให้กับ กบภ.} = \frac{\text{จำนวนบุคลากรของ กบภ.} \times ๑๐๐}{\text{จำนวนบุคลากรทั้งหมดของ สป.}} = \frac{๓๐ \times ๑๐๐}{๑,๔๑๙.๕} = ๒.๑๑๓๔ \%$$

$$๒) \text{ ปันส่วนให้แต่ละผลผลิตย่อยของ กบภ.} = \frac{๒.๑๑๓๔}{๕} = ๐.๔๒๒๗ \%$$

๔.๔) ตรวจสอบรายงานข้อมูลค่าใช้จ่าย

เป็นการตรวจสอบข้อมูลสรุปการใช้จ่ายจากระบบ GFMS รวมกับค่าใช้จ่ายที่แต่ละศูนย์ต้นทุนปันส่วนให้ พร้อมทั้งตรวจสอบหลักเกณฑ์การปันส่วนที่เหมาะสม และจำนวนคนที่ถูกต้อง

๔.๕) ชี้แจงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของต้นทุน โดยเปรียบเทียบกับปีงบประมาณที่ผ่านมา

หลังจากการตรวจสอบข้อมูลสรุปการใช้จ่าย จะได้ผลลัพธ์ ๒ กรณี ดังนี้

- กรณีที่ ๑ ต้นทุนเพิ่มขึ้น/ลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา เกิน ๒๐ % ต้องชี้แจงเหตุผลและทำแผนเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในปีงบประมาณถัดไป

- กรณีที่ ๒ ต้นทุนอยู่ในเกณฑ์ปกติ คือ เพิ่มขึ้น/ลดลงจากปีงบประมาณที่ผ่านมา ไม่เกิน ๒๐ % ต้องทำแผนการนำข้อมูลต้นทุนไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการ เพื่อแสดงถึงการใช้จ่ายประโยชน์ในการบริหารจัดการทรัพยากรของหน่วยงาน

.....

นางสาวณิชากร พงษ์สุวรรณ ผู้สรุปองค์ความรู้

นางสาวสุภาพรณ ดิษฐเกษร ผู้ตรวจ/แก้ไข